

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Równoważenie rozwoju rolnictwa w warunkach kryzysu

Barbara Kryk: Wpływ kryzysu ekonomicznego na koniunkturę w rolnictwie polskim	13
Agnieszka Becla: Genetycznie modyfikowane organizmy szansą i zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego i gospodarki w skali globalnej	22
Agnieszka Lorek: Światowy kryzys żywnościowy, przyczyny i wpływ na kraje rozwijające się	38
Karol Kociszewski: Rozwój rynków żywności ekologicznej w skali globalnej, regionalnej i makroekonomicznej	51
Wiktor Szydło: Globalny kryzys finansowy – wyzwania dla polityki gospodarczej i społecznej (w kierunku rozwoju zrównoważonego)	66
Katarzyna Brodzińska: Problemy środowiskowej oceny zrównoważonego rozwoju rolnictwa ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów WPR	84
Wawrzyniec Czubak, Karolina Pawlak: Efekty WPR w realizacji założeń rolnictwa zrównoważonego w Polsce	99
Adam Pawlewicz, Katarzyna Pawlewicz, Joanna Kościńska: Funkcjonowanie gospodarstw rolnych na obszarach „Natura 2000” z terenu powiatu olsztyńskiego	113
Anna Bisaga: Endogenizacja rozwoju warunkiem przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym na przykładzie badań w rolnictwie regionu opolskiego	125
Piotr Bórawski: Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gospodarstw agroturystycznych na przykładzie badań własnych	140

Część 2. Produkcja i wykorzystanie energii w kontekście zrównoważonego rozwoju

---

Andrzej Graczyk: Makroekonomiczne aspekty rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce	153
Alicja Graczyk: Wybór technologii odnawialnych źródeł energii dostosowanych do warunków rozwoju Dolnego Śląska	168
Tadeusz Pindór, Leszek Preisner: Wykorzystanie wybranych odnawialnych źródeł energii w kontekście kryteriów rozwoju zrównoważonego	186

Urszula E. Gołębiowska: Produkcja rzepaku na cele energetyczne sposobem na dywersyfikację oferty rynkowej gospodarstw rolnych	197
Zdzisław Szalbierz, Edyta Ropuszańska-Surma: Bezpieczeństwo energetyczne Dolnego Śląska a procesy regulacji	214
Bazyli Poskrobko: System zarządzania energią w gminie jako narzędzie łagodzenia kryzysu ekologicznego.....	234
Edyta Sidorczyk-Pietraszko, Magdalena Ligus, Tomasz Poskrobko: Koszty i koszty społeczne modernizacji systemów energetycznych na poziomie lokalnym	255
Bożydar Ziółkowski: Energetyka odnawialna w rozwiązywaniu kryzysu rozwojowego – założenia modelu ekoinnowacyjnej gospodarki.....	271
Magdalena Protas: Inwestycje w zrównoważoną energetykę jako stymulator rozwoju lokalnego.....	287
Tomasz Żołyński: Proces przemian w gminach inwestujących w energię odnawialną i poprawę efektywności energetycznej (na przykładzie gmin Dzierżonów i Prusice).....	300
Olga Anna Oryńcz: Produkcja biodiesla na własny użytek w gospodarstwie rolnym szansą na przetrwanie w kryzysie.....	308

Summaries

Barbara Kryk: Impact of economic crisis on the economic situation in polish agriculture.....	21
Agnieszka Becla: Genetically modified organisms as chance and threat for natural environment and economy on the global scale	37
Agnieszka Lorek: Global food crisis, the causes and impact on developing countries	50
Karol Kociszewski: Development of organic food markets on global, regional and macroeconomic scale	65
Wiktor Szydło: Global financial crisis – challenges for economic and social policy (towards sustainable development).....	83
Katarzyna Brodzińska: Problems of environmental evaluation of agriculture sustainable development.....	98
Wawrzyniec Czubak, Karolina Pawlak: Effects of the common agricultural policy in achieving the objectives of sustainable agriculture in Poland	112
Adam Pawlewicz, Katarzyna Pawlewicz, Joanna Kościńska: Functioning of the farms in Natura 2000 areas of Olsztyn district in the opinion of farmers.....	124
Anna Bisaga: Endogenisation of the development as a countermeasure of preventing critical situations on the basis of agricultural research in Opole region	139

Piotr Bórawski: Economic conditions of agrotourism farm development based on own research.....	149
Andrzej Graczyk: Macroeconomic aspects of renewable energy development in Poland.....	167
Alicja Małgorzata Graczyk: Choice of renewable energy technology adapted to development conditions of Lower Silesia.....	185
Tadeusz Pindór, Leszek Preisner: The use of selected renewable energy sources in the context of sustainable development criteria.....	196
Urszula E. Gołębiowska: The production of oilseed rape for energy purposes as a way to diversify the farm market offer.....	213
Zdzisław Szalbierz, Edyta Ropuszyńska-Surma: Security of energy supply in Lower Silesia and regulatory procedures.....	233
Bazyli Poskrobko: Energy management system in a municipality as an instrument of mitigating ecological crisis.....	253
Edyta Sidorczuk-Pietraszko, Magdalena Ligus Tomasz Poskrobko: Social benefits and costs of modernization of energy systems at the local level..	270
Bożydar Ziółkowski: Renewable energy industry in diminishing development crisis – assumptions for the model of ecoinnovative economy.....	286
Magdalena Protas: Sustainable energy investments as support for local development.....	299
Tomasz Żołyniak: The process of transformation made by communities' councils in a field of renewable energy and improving energy efficiency (in example of communities: Prusice and Dzierżoniów).....	307
Olga Anna Orynych: Production of biodiesel fuel for internal use in agricultural farm as a chance for survival during economic crisis.....	325

Wstęp

Podstawą rozwoju społeczeństw były od zarania ludzkiej cywilizacji żywność i energia. W miarę jak postęp techniczny przynosił coraz wydajniejsze metody ich wytwarzania, zdawało się, że w rozwoju społecznym problemy z zaspokajaniem zapotrzebowania na te dobra mają mniejszą rangę. Jednak ograniczoność zasobów przyrodniczych i energetycznych wymaga ciągłej troski o jak najlepsze ich wykorzystanie.

Tradycyjne podejście do rozwoju rolnictwa i energetyki wydaje się mieć zawężoną perspektywę. Problemów rozwojowych nie będzie można stale rozwiązywać coraz większym nakładem kapitału czy pracy. Dziedziny te wchodzą w interakcje z różnymi ważnymi dla współczesnego rozwoju obszarami działalności. Z jednej strony jest to konsumpcja, która formułuje nowe oczekiwania w zakresie jakości i bezpieczeństwa, wpływając istotnie na zmiany struktury dostaw. Z drugiej strony to przemysł, transport i nauka, które tworzą szanse rozwoju dla rolnictwa czy energetyki, ale także są źródłem ograniczeń. Wreszcie rolnictwo i energetyka wchodzą w coraz ściślejsze związki wzajemne. Rolnictwo i wieś stają się bardziej zależne od dostaw energii i zużywają coraz większe jej ilości. Energetyka z kolei rozwija się w kierunku koncepcji rozwoju opartego na lokalnych, odnawialnych zasobach, w dużym stopniu pochodzących z rolnictwa. Procesy te – kształtowane w duchu tradycyjnego rozwoju – są potencjalnie źródłem narastających dysproporcji. Nie dające się utrzymać dysproporcje między elementami składowymi systemu społeczno-gospodarczego przyczyniają się do kryzysu. Kryzys może dotyczyć poszczególnych podsystemów, w tym przypadku rolnictwa czy energetyki. Jednak ze względu na występujące między nimi i innymi elementami systemu związki kryzys może też objąć cały system.

Zrównoważony rozwój jest ideą harmonijnego, trwałego współistnienia między podstawowymi podsystemami: ekonomicznym, społecznym i ekologicznym. Może być alternatywą dla dotychczasowego modelu rozwoju, którego immanentną składową jest występowanie zjawisk kryzysowych.

Celem głównym niniejszego opracowania jest wskazanie ograniczeń i zagrożeń o charakterze kryzysowym, jakie może przynieść tradycyjne podejście do rozwoju rolnictwa i energetyki. Celem dodatkowym natomiast jest ukazanie, że zrównoważony rozwój jest alternatywą, która ogranicza ryzyko tworzenia zjawisk kryzysowych, zarówno w obrębie każdego z tych obszarów, jak i w obszarach gospodarowania względem nich współzależnych.

Pierwsza część opracowania poświęcona jest problemowi równoważenia rozwoju rolnictwa w warunkach kryzysu. Wydaje się, że wdrażanie zrównoważonego rozwoju powinno być łatwiejsze w okresach, gdy zawodzą tradycyjne mechanizmy rozwoju, a wychodzenie z kryzysu angażuje ogromne środki. Przeznaczenie ich

dla „przestawienia” systemu na rozwój zrównoważony może przyspieszyć proces wychodzenia z kryzysu oraz tworzyć warunki do zapobiegania kryzysom w przyszłości. Problem ten dotyczy zwłaszcza Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej – polityka ta może zostać w większym stopniu przeorientowana na cele zrównoważonego rozwoju i stać się narzędziem wyrównywania szans rozwojowych, a nie – jak dotychczas – narzędziem wyrównywania dochodów. Oprócz tego w części pierwszej wiele miejsca zajmują zagadnienia funkcjonowania rolnictwa w warunkach kryzysu. W szczególności jest to powiązane z problemem zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego jako jednym z podstawowych oczekiwań formułowanych pod adresem rolnictwa.

Druga część opracowania przedstawia problemy produkcji i wykorzystania energii w kontekście zrównoważonego rozwoju. Głównym tematem większości artykułów jest rozwój odnawialnych źródeł energii oraz rozwój energetyki w układzie lokalnym. Zagadnienia te ściśle wiążą się także z omawianymi w pierwszej części perspektywami rozwoju zrównoważonego rolnictwa.

Ważnym motywem obydwu części jest analiza i ocena z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju przedsięwzięć podejmowanych w praktyce. Związane jest to zwłaszcza z próbą odpowiedzi na pytanie, jakie szanse dla wychodzenia z kryzysu stwarza zrównoważony rozwój oraz jakie powinny być narzędzia i instrumenty jego wdrażania.

Ze względu na rolę podsystemu ekonomicznego w powstawaniu obecnego kryzysu globalnego szczególnie podkreślane są aspekty ekonomiczne. Ich sformułowanie w duchu zrównoważonego rozwoju powinno być wkładem do wymiany poglądów na model rozwoju rolnictwa i energetyki nie tylko między ekonomistami, ale także między przedstawicielami różnych dziedzin i dyscyplin naukowych, w tym nauk społecznych, przyrodniczych i technicznych.

Andrzej Graczyk